

Restauráció és perspektíva

Jegyzet a Vásárhelyi Őszi Tárlatról

A Vásárhelyi Őszi Tárlat októberi nyitásával belépett negyedik évtizedébe. Már ez a tény önmagában tiszteletet parancsol, de különösen az, ha a résztvevők számát és névsorát is tudjuk. Jelen vannak ugyanis az alapítók közül csakúgy, mint a Vásárhelyen élők, az ide kötődők, s jó néhány alkotó nevével először találkozni a kiállítási termekben. A Tornyai Múzeum épületét és kiállítási helyiségeit kinőtte ez a tárlat. Rátelpekedtek a művek a folyosókra, teletsüfolták a termeket, szinte áttekinthetetlenek a műhalmozatok. Hajlok afelé, hogy a feltételek ismeretében a zsüri túlságosan engedékeny volt. Másfél száz művész 250 alkotását nemcsak elhelyezni, de illetően áttekinteni is bravúr számba menő tett.

Az idei Tornyai-plakettes festőművész, Fodor József azt nyilatkozta a Népszavában, hogy a harmincegyedik seregszemle a restauráció szellemében született, azaz a helyi művészek összefogásának eredményeként a legprogresszívebb realista törekvések országos fóruma lett, s az összképet sikerresnek ítélve ebben látja perspektíváját is. Az előkészítő bizottságban elhangzottakat lejegyző Dömötör János azzal fejezi be katalógus-előszavát, hogy „Vásárhelyi mai többszámú művészeti életünkben egy hang. Sohasem törekedtek kizárólagosságra, egynek érezték a lehetséges utak közül magat, amely változatosabbá, teljesebbé teszi mai képzőművészetünk egészét.”

A tárlat összképe azonban ellentmond mindkét véleménynek, s ez nem csupán a szándék kritikája. A fól-vallalt restauráció ugyanis azt a bizonyos szakrát juttatja eszembe, aki sokat akart és... A kiállítás pedig egészében olyan zavarosan tarka, hogy alig-alig tapintható ki az anyagon végigvonuló hangsúlyos törekvés. Talán a körülmények, a társadalmi ellentmondások, a közelet szellemi párbajai alkalmatlanok egy hajdan úttörő jelentőségű koncepció mindenáron való visszaállítására, vagy az alkotók váltak képtelenné arra, hogy megfeleljenek egy sokszor elparentált skatulyaszemléletnek.

Tény, hogy a legjelebb mesterek igyekeztek fontos műveket produkálni. Vállalkozásokban nincs hiány, az eredmények azonban a legjobb szándékkal is csak mérsékeltnek minősíthetők. A vállalkozások a megvalósítás folyamatában megoldhatatlan feladattá váltak jó néhány, a tárlat karakterét évek óta meghatározó művésznél. Kurucz D. István például makacs kitartással harcol egy feladattal. Azt, hogy néhány alkotótársával megfesse az opusztaszeri múzeumba kerülő Fesztükörkép mintegy külső palástjaként az „ellenpannót”, rajta történelmünk jeles eseményeivel. Ennek demonstrálásként hagyományosan magas mesterségbeli szintű Alföld-képei mellett bemutat két előtanulmányt, tekinthető munkát: Bocskai letelepítési a hajdúkat címmel egy vázlatot, s néhány tanulmányfejet a 48-as képhez. Történelmszemléletünknek nem éppen korszerű adaléka ezek az idejeltöltött, illusztrációs színvonalú próbálkozások. Ezek ismeretében érdemes volna újrágondolni az opusztaszeri koncepciót, mert nem biztos, hogy a mai képzőművészet feladatai a nemzeti-történelmi tudat formálásában ilyen alkotásokban merülhetnek ki.

De nézzünk egy másik példát. Szalay Ferenc máig a magyar parasztság ezeréves története legnagyobb életformaváltásának, a mezőgazdaság kollektivizálásának hiteles és rangos krónikása. A hatvanas években emlékeztető képekben festette meg az aláírás, a lépés, a közgyűlés, a térszervezőség és a Történelem ellentmondásos viszonyait. Teljesen természetes, sőt szinte kötelességszerű, hogy az akkori nemzedék életét, az egykori modellek sorsát tovább kövesse. Csak hogy a húsz évvel ezelőtti főhősök fölött eljárt az idő, nyugdíjasokká lettek, a mindennapok szelvényébe kerültek, a mezőgazdaság perifériájának epizódistáivá váltak. Szalay érzi a művészi kötelességének felelősségét és szorongását, s talán ez a görcsös akarat nem engedte, hogy a Tisztelet a térszervezőnyugdíjasok című freskóterve igazi művé váljék. Mert a kép bárhogyan is idézi a régi festmények motívumait, bármennyire tartalmazza az egykori alkotások erőit, s gazdagítja némi ironiával, bátortalan szatírával, nem áll össze egységes és hatásos egész, nem szerveződik igazi tartalmas művé. Pedig ha van valaki a magyar képzőművészetben, aki erre a feladatra méltó, aki nem bújhat ki a felelőség alól, az éppen Szalay Ferenc.

A harmadik példa legyen Patay László Madách emlékére című munkája. Oriási vállalkozás ez a Tragedia-idezés, de csak úgy lehetne több, mint a bravúros felkészültségű mester tanulmánya, ha valamit hozzátenne az eddigi illusztrációkhoz, ha korunk Madách-képet, a madáchi gondolatok mai érvényességét is megfogalmazná. Csak hogy hiába a példátlan mesterségbeli tudás, a figurák, a mozdulatok megragadásának csodás képessége, s hiába egyik-másik alakon a szkaferand, ettől még nem lesz mai érvényű, nem lesz összesség, legfeljebb felkészülés egy újabb erőpróba-ra. Mindettől függetlenül — ez a paradoxon — a kép előtt az ember ámulva nézi a festői tudás burjánzását.

De gondolhatunk Németh Józsefre is, aki Tiszta forrás című festményével azt igyekszik demonstrálni, amit a katalógus így fogalmaz: „A Bartók-i példa nyomán vállalták a népművészet egyszerűségének, tömörségének, tisztaságának és őszinteségének illető hatását.” Bartókhoz kötődni azonban nem témaválasztás, szándék vagy akarat kérdése, hanem tehetség, mérce és méltóság is. Mert hiába ábrázol a festő kilenc szarvast egy erdei forrásnál, ha nincs mögötte a bartóki világkép, a kilenc fiú átváltozásának szenvedése, a szakítás kegyetlen próbája, a „csak tiszta forrásból” ítélete, az újraértelmezés és -értékelés gondolat megélt hitele. Képek kép ugyan, de alig van köze a Pédához. Vagy szólhatunk Fülöp Erzsébetről, aki egykori minikepeit egyszerűen megnövelte, ettől legfeljebb méreteiben lettek nagyobbak. Máté István és Lantos Györgyi sem kisebb feladata vállalkozott, mint Dantét illusztrálni, sorozataik egy tőről fakadnak, legfeljebb abban különböznek, hogy Máté István bronzplakettjei téglalap alakúak, s már vatikáni babérok ékesítik, Lantos Györgyi viszont megmaradt a hagyományos kör alakú éremformánál. Gondolhatnánk, az ilyesmi idők járnak a képzőmű-

szetben, különösen a táblaképfestőkre. Gondolhatnánk mindezt annak ellenére, hogy soha olyan keresete nem volt festményeknek, mint manapság. S talán itt van az eb elhantalva. Mert két vasat kell egyszerre a tűzben tartani, a művészek többsége érzi, hogy mást kíván a piac, mást igényel a kiállítóterem. Nem lehet könnyű megtalálni a vizválasztót, földoldani a kétarcúságot — a választás kényszer és egyéni felelőség. A kiállítást viszont csak hozott anyagból lehet megrendezni.

Ami öröm. Vegre megfelelő négyzetmétert kapott a falakon a gyulai művésztelep néhány alkotója (Balogh Gyula, Szakáll Agnes, Marosvári György, Székelyhídi Attila), akik az ún. naturalizmus precizitásával, az élet árnyasabb oldalainak tudatos feltérképezésével, a téma-választás fejelemével fontos, társadalmilag lényeges kérdésekről szólnak, mai problémáink tartanak tükröt élénk. A szociografikus megközelítés és a részletező, mellérendelő kifejezőmód úgy korszerű, hogy a mesterség és művészet klasszikus erőnyelvből táplálkozik. Hasonlóan gazdag az ironikus, szatirikus, groteszk vonal. Ha van korunkban modern kifejezési forma, akkor talán a távolságtartó, az eseményeket kívülről szemlélő, a visszasszűrőket is felmutató vagy legalábbis a valós és álszent dolgokat egy kétféle terelő groteszk az. Ennek a kifejezőmódnak olyan, mind erőteljesebb képviselői vannak jelen, mint az igazi meséket festő Tóth Ernő, a nyomdokaiban járó Várkonyi János, a nemzedékének arcvonásait kereső Kovács Tamás Vilmos, a gyermekrajzokat utánzó és az irodalmi groteszkváz közelítő Neuberger István.

Szép számmal akadnak portrék. A sor elejére ki-vánciozik Fejér Csaba néhány mely megfigyelésről tanúskodik, zsenialisan megfestett képe, a Vásárhelynek hízelő Nagy Előd Plohn-parafraza, Szecsi K. Zsuzsa modiglianis arcképsora, Lics Zsuzsa két izgekony pasztrillje, Koszta Rozália határozott kontúrú visszafogott arcmásai, Somos Miklós lírai szembesítései vagy a szobrászok közül Janzer Frigyes karakteres Babitsa és Lukács György, Kutas László Podmaniczky bárója. S akik nem sorolhatók a fenti karámokba, ám mégis meghatározó jelenlétük: Fischer Ernő áttetsző festősége, Fodor József meditativ határozottsága, Kéri László kifogyhatatlan gondolatgazdagsága, Kollár György faktúraelményei, Merczel Péter tanulmányai és Benes József egy szerigráfiaja, melynek címe az egész kiállításra érvényes: Hová? Merre? Meddig?

Tandi Lajos

Kollégiumavatás

Evek óta felmutatott kiváló tanulmányi- és közösségi munkájáért kollégiummá avatták a szécsényi Nógrádi Sándor Mezőgazdasági Szaközépfiskola diákokat. Az ünnepségen Hütter Csaba országgyűlési képviselő mondott beszédet; ezután került sor a Művelődési Minisztérium és a KISZ KB elbírálása alapján odaítélt kollégiumi okirat és zászló átadására.

Az 1980-ban birtokba vett internátus egycsapásra Ko-

Új termék

A növényvédő szerek káros mellékhatásától védi a kultúrnövényeket a Fűzfői Nitrokémia új terméke, az Antidótum. A gyártására felszerelt évi kétezzer tonna kapacitású üzem már megkezdte a termelést. Az új termék több régi, káros mellékhatása miatt már nem használt vegyszer, köztük az Acenit nevű gyomirtó szer kiegészítésére, használhatóvá tételére is alkalmas. Megszünteti agresszivitásukat, és alkalmassá teszi őket a széles nagyzemeli felhasználásra.

Hallom, hogy...

... a gyerekek hétfőnként „nehézben kezelhetők” az iskolában. Melyik milyen, azaz miként reagál. Mármint a kialvatlanságra, a fáradtságra. Egyik „szárnyaszegett”, szerencsétlen, lassú, mint a lajhar, mozdulatban és gondolkodásban. A másik épp ellenkezőleg, eleven, mint a kisördög, rakoncátlan, zabolázhatatlan. Hétfőnként több az otthonhagyott füzet, az „elfelejtetem”-házfeladat, a félre-gombolt íg — mint másikat. Pedig, kétnapos piHENŐ után, vélhetnénk, ellenkezőleg lehetne.

Mi az oka? — tőprengenek jó ideje a tanárok. Hallom — az ebben a hónapban soros szülői értekezletek után —, hogy sokan közülük megfektették a rejtélyt: a kisdíjak túlnyomó többsége tévét néz a hét végi esteiken. Későn kerülnek ágyba. Még később alszanak el, mert a nem éppen életkori sajátosságaikhoz igazodó képek, szövegek izgatják őket, feszültek, eberek lesznek. Esetleg félnek.

Hogy honnan tudják a dolgot a tanárok? A szülőktől nem, az bizonyosnak tesz. A szülők szerint minden kisgyerek este 8. kor már ágyban van, természetesen. Hisz ők megtanulták a leckét; hogy is mondhatnák el — például — a verecségeiket? Azt tudnillik, hogy esteire kelve fáradtak, idegesek, nincs erejük vitakozni, magyarázkodni az erőszakos csemetével, aki ígér, fogadkozik, zsarol, bóg és vagdalkozik. Mindenáron nézni akarja a filmet. Mert különben nem fogja tudni, amit a többiek, kimarad az élménybeszámolóból, jatekos és kevésbé játékos jelenetutánzásból. Kiközösítik. És hogy is mondhatnák el a szülők, hogy más dolguk volt, örültek, ha csöndben ültek a gyerekek. Vendég jött, vagy ők mentek vendégségbe, „nagyok vagytok már, itthon maradtok és nézhetitek a tévét”. De még azt sem mondhatják a szülői értekezleten, hogy nézdez kedves tanárnő, én egész héten és még hét ve-

Iskolai idegennyelv-oktatás

Az alsó- és középfokú iskolák idegen nyelv oktatásának helyzetét, fejlesztésének lehetőségeit vizsgálta a közelmúltban a Művelődési Minisztérium. Több munkacsoport foglalkozik az alsó- és középfokú nyelvközelítés elemzésével, a hiányos nyelvtudás okainak feltárásával, az oktatáskorszerűsítés közelebbi és távolabbi teen-

dővel. Mérlegre kerülnek a nyelvet tudó állampolgárokkal szemben támasztott társadalmi igények, a nyelvtudásra irányuló — vagy éppen rejtve maradó — érdekeltség, az iskolai nyelvtanítás-nyelvtanulás szervezése, az idegen nyelv elsajátítására fordított idő, óraszám, az egyes nyelvek vélt és valódi fontossága, a tanár és a tanuló személye, a nyelvtanárképzés, -továbbképzés gondoljai, a módszerek és eljárások kultúrája, a fejlesztés költségvetési lehetőségei.

A vizsgálat sorozat vége meg messze van, a következtetések még koraiak, de már kirajzolódnak azok a fő gondolatok, amelyek a megoldás irányát jelzik. A szakemberek szerint az iskolai nyelvtanításban át kell térni az intenzív folyamatokra, azaz a kisebb létszámú csoportokban folyó, koncentrált órásművelésre. Nagyon valószínű ugyanis, hogy 6-8-10 évi, kis óraszámú nyelvtanításnál többet ígér a 3-4 évi, magas órásművelés tanítás. Kérdés azonban, melyik iskolafokon, mikor, melyik életkorban, osztályban kezdődjék az első és melyikben a második idegen nyelv tanítása.

A nyelvközelítés korszakosításán túl lényeges szemléleti változtatást kell elérni a nyelvet tanulóban is: fel kell ismernie saját érdekeltségét, tudnia kell választani a lehetőségek között, tudatában kell lennie, hogy a nyelvtanulás hosszú, fáradságos, sok munkát követelő folyamat. A szakemberekre vár az a feladat is, hogy kidolgozzák: ki és milyen eszközökkel lesz képes a szemlélet átalakítására és a felbresszített, reális nyelvtanulási igények kielégítésére.

A legáltalánosabb nyelvközelítési kérdéseknek már a felvetése is az oktatás kereteit feszegeti, megoldásuk tehát nem lehet a legközelebbi jövő feladata. Ezért az elemző vizsgálat kitér azoknak a lépéseknek mérlegelésére is, amelyek a fejlesztés irányában máris vagy rövid időn belül megtehetőek.

S. E.

Kamarazeneest

Szegeden, a Tisza Szálló zamatosaiban a szegedi művészek, Sin Katalin (gondonka), Bódás Péter (zongora) és a Szegedi Fúvósötös (tagjai: Román Zoltán fuvala, Szélpál Szilveszter oboa, Fodor Gábor klarinét, Király István kürt, Hans Held fagott) adtak hangversenyt.

A műsor első felében a fúvósötös színes műsorát hallottuk. Előadómódjukat kiegyensúlyozott korrektség jellemezte. A hangszeres közötti dinamikai arányok pontos megtartása, a gondosan kimunkált szölamok precíz technikájú előadása egyaránt hozzájárult produkcióik kiegyensúlyozott színvonalához. Hajdn: A-dúr Fúvósötösét — melynek interpretálása élénkebb, erőteljesebben hangsúlyozott dinamikai kontrasztokkal kifejezőbb lett volna — Arnold Malcolm Három mairózdalának szellemes, színes tolmácsolása követte. Műsorukat Hidas Frigyes II. Fúvósötösével zárták. E jazzos, változatos, fantáziadús ritmikájú, frappáns kompozíciót szölamot tartalmazó, a legfelsőbb szintű, a legeleveneb-

ben. Am ha a jazzos elemek zamatosaiban a szegedi művészek, Sin Katalin (gondonka), Bódás Péter (zongora) és a Szegedi Fúvósötös (tagjai: Román Zoltán fuvala, Szélpál Szilveszter oboa, Fodor Gábor klarinét, Király István kürt, Hans Held fagott) adtak hangversenyt. A műsor első felében a fúvósötös színes műsorát hallottuk. Előadómódjukat kiegyensúlyozott korrektség jellemezte. A hangszeres közötti dinamikai arányok pontos megtartása, a gondosan kimunkált szölamok precíz technikájú előadása egyaránt hozzájárult produkcióik kiegyensúlyozott színvonalához. Hajdn: A-dúr Fúvósötösét — melynek interpretálása élénkebb, erőteljesebben hangsúlyozott dinamikai kontrasztokkal kifejezőbb lett volna — Arnold Malcolm Három mairózdalának szellemes, színes tolmácsolása követte. Műsorukat Hidas Frigyes II. Fúvósötösével zárták. E jazzos, változatos, fantáziadús ritmikájú, frappáns kompozíciót szölamot tartalmazó, a legfelsőbb szintű, a legeleveneb-

ben. Am ha a jazzos elemek

zamatosaiban a szegedi művészek, Sin Katalin (gondonka), Bódás Péter (zongora) és a Szegedi Fúvósötös (tagjai: Román Zoltán fuvala, Szélpál Szilveszter oboa, Fodor Gábor klarinét, Király István kürt, Hans Held fagott) adtak hangversenyt. A műsor első felében a fúvósötös színes műsorát hallottuk. Előadómódjukat kiegyensúlyozott korrektség jellemezte. A hangszeres közötti dinamikai arányok pontos megtartása, a gondosan kimunkált szölamok precíz technikájú előadása egyaránt hozzájárult produkcióik kiegyensúlyozott színvonalához. Hajdn: A-dúr Fúvósötösét — melynek interpretálása élénkebb, erőteljesebben hangsúlyozott dinamikai kontrasztokkal kifejezőbb lett volna — Arnold Malcolm Három mairózdalának szellemes, színes tolmácsolása követte. Műsorukat Hidas Frigyes II. Fúvósötösével zárták. E jazzos, változatos, fantáziadús ritmikájú, frappáns kompozíciót szölamot tartalmazó, a legfelsőbb szintű, a legeleveneb-

Berényi Bogáta